

ВПЛИВ ЙОСИФІНСЬКОЇ МЕТРИКИ НА СИТУАЦІЮ В БУКОВИНСЬКОМУ ГЕРЦОГСТВІ (НА МАТЕРІАЛІ „ПОКАЖЧИКА ВСІХ МІСЦЕВОСТЕЙ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ В КОРОЛІВСТВІ ГАЛИЧИНИ ТА ВОЛОДИМИРІЙ, А ТАКОЖ ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ КРАКІВСЬКОМУ ТА БУКОВИНСЬКОМУ ГЕРЦОГСТВІ”)

Олег СЛЮСАР

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці (Україна)
o.slusar@chnu.edu.ua

INFLUENCE OF THE JOSEPHIAN METRIC ON THE SITUATION IN THE DUCHY OF BUKOVINA (ON THE MATERIAL „INDEX OF ALL AREAS LOCATED IN THE KINGDOM OF GALICIA AND LODOMERIA, AS WELL AS THE GRAND DUCHY OF KRAKOW AND DUCHY OF BUKOVINA”)

Oleg SLIUSAR

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi (Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-1382-3394; Researcher ID: S-5743-2016

Слюсар Олег. Влияние Иосифинской метрики на ситуацию в Буковинском герцогстве (на материале „Указателя всех местностей, находящихся в Королевстве Галиции и Владимирии, а также Великом княжестве Краковском и Буковинском герцогстве”). Цель исследования. В статье проанализированы исторические предпосылки, процесс внедрения и последствия принятия Иосифинской метрики, преемником Марии Терезии, императором Иосифом II, а также ее влияние на заселение разными этническими группами, промышленное развитие и экономические перспективы новых земель Австрийской империи и Буковины, в частности, в конце XVIII – первой половине XIX века. Анализ данной проблематики обусловил использование следующих **методов исследования**, среди которых *этимологический анализ* предоставил возможность исследования названий топонимов Буковины; *метод теоретического анализа* в сочетании с *практическими* подсчетами позволили установить количество новых поселений этнических групп, проживающих на Буковине, а также проведен сравнительный анализ Терезианской и Иосифинской метрик, в том числе их отдельных составляющих. **Научная новизна.** Впервые проанализировано влияние Иосифинской метрики на земли Галиции и Буковины, в частности. **Выводы.** Проведенный анализ ярко свидетельствует о положительном влиянии Иосифинской метрики на развитие новоприсоединенных земель Австрийской империи в конце XVIII – первой половине XIX века.

Ключевые слова: Буковина, топонимика, Иосифинская метрика, Австрийская империя.

Кінець XVIII століття приніс Буковині нову еру бурхливого розвитку. Після довготривалого молдавсько-турецького панування на цих землях, розпочинається період розквіту та виваженого управління цісарської родини австрійських Габсбургів. В результаті підписання в липні 1774 року Кючук-Кайнарджийського мирного договору розпочалася інкорпорація Буковини до Австрійської монархії.

Колонізаційна діяльність австрійського цісаря Йосифа II була проведенням демографічно-економічної політики його матері, Марії Терезії, щодо нових земель монархії Габсбургів. Так, за часів Марії Терезії, в період з 1718 року по 1781 рік, тривала переважно ремісничо-купецька колонізація земель Угорщини – Банату, а також декількох місцевостей Галичини, яка не мала значного успіху в демографічному та економічному плані.

17 вересня 1781 року цісар Йосиф II видав свій перший колонізаційний патент, що надавав можливість оселятися іноземцям на сільських теренах Галичини та мав на меті розвиток сільського господарства на землях Австрійської імперії, на відміну від Терезіанської метрики,

яка надавала привілеї тільки купцям та ремісникам, що переселялися на нові землі¹.

Тогочасна думка, якої притримувались всі європейські держави, що сила держави, її економічна та політична ситуація, напряму залежать від кількості мешканців, чим густіше заселені регіони, тим більшу вони приносять користь державі, тому в соціальній політиці австрійський уряд притримувався думки, що збільшення густоти населення напряму збільшить джерело податкового та військового потенціалу держави². Натомість доктрина австрійського радника двору, Франца Антонія Рааба, в 1775 р. змінила підхід держави до власників земель – чим менше господарство має селян, тим більше турбуватиметься про отримання з нього найбільших доходів.

На відміну від своєї матері, якій залежало на хороших відносинах з Католицькою церквою та була супротивником протестантської колонізації нових земель австрійської держави, Йосиф II надав можливість створювати поселення та будувати школи і церкви не тільки католикам, але й протестантам. Крім цього,

¹ Cepil M. Lokalizacja kościołów i cmentarzy we wsiach józefińskich na terenie województw małopolskiego i podkarpackiego [Localization of churches and cemeteries in Josephine villages in the territory of the Malopolskie and Podkarpackie Voivodeships], Zeszyty wiejskie, z. XXV, 2019, P. 31 [in Polish].

² Lepucki H. Działalność kolonizacyjna Marii Teresy i Józefa II w Galicji 1772-1790 [Colonial activity of Maria Theresa and Joseph II in Galicia 1772-1790], Lwów, 1938, P. 22 [in Polish].

переселенці звільнялися від сплати податків, військової служби та могли передавати свої господарства у спадок, що стало поштовхом для різкого стрибка кількості іммігрантів.

В 1782 р. проведено податкову реформу та реформу міст, вжито заходи щодо індустріалізації держави, ліквідовано ряд монастирів, а також налагоджено відносини з Російською імперією для уникнення збройних конфліктів на пограниччі та нових землях Буковини і Галичини, на яких ще невпевнено почувалися можновладці австрійської корони. Все це дало свої позитивні наслідки.

Після початку війни за незалежність США в 1775 року, а також постійних французько-німецьких війн, міграційні тенденції мешканців Південної Німеччини в західному напрямку значно послабшали, натомість хороші умови і дотації для переселенців в Австрійській імперії, мали вирішальний вплив на вибір місця подальшого проживання, для відносно небагатих, спраглих мати великі земельні наділи, німців з Пфальцу, Лотарингії та Триру³.

Весною 1782 р. австрійці направили до м. Франкфурт-на-Майні свого вербувального агента, Яна Лема, з рекламними листівками про переваги колоністів в Галичині та Буковині, завданням якого було знайти 300 німецьких сімей для поселення в околицях Сандомира, на землях, що були підпорядковані австрійському уряднику чеського походження Яну Гладкому. Результат перевершив очікування, вже в наступному році на сандомирській землі переселилося 432 сім'ї, а решту бажаючих відправили далі, на східні території.

Для отримання більшої платні за свої послуги та збільшення кількості переселенців, вербувальні агенти Австрії використовували всі доступні джерела інформації, в тому числі листівки та газети, що могло викликати рішучу відповідь місцевих німецьких князів, які всіляко супротивлялися цьому.

Новоприбулих до Австрії емігрантів, поділено на три групи:

1. привілейовані, які мали від 200 до 1000 рейнських золотих, отримували першість в преференціях від уряду – землі кращої якості, худобу та будівельні матеріали для своїх поселень;

2. непривілейовані, які не мали свого майна, або кошти яких було вичерпано під час переїзду, отримували меншу кількість сільськогосподарського інвентарю та землі;

3. т.зв. група переселенців „на власний ризик”, яких австрійський уряд нічим не забезпечував, часто це були родичі колоністів, які вже оселилися на Буковині та в Галичині.

Ситуація погіршилася в квітні 1783 р., коли 248 родин іммігрантів уряд не мав куди поселити, тому вдався до непопулярного кроку підселення переселенців в хати галицьких селян з виплатою 30 крейцерів за кожную родину, яку було прийнято⁴. Польські та українські селяни сприйняли цю звістку ворожо, з огляду на те, що самі мали намір отримати від уряду землі в користування, тому в деяких містах, наприклад, в м. Пшеворськ, австрійська влада почала виселяти з будинків мешканців, переважно євреїв, які не сплачували податків, а їх місце займали німецькі колоністи. Таким чином, до лютого 1784 р., в Галичині, 83 будинки, які раніше належали євреям, було передано сім'ям німецьких ремісників-переселенців.

На кожних 100 переселенців австрійська влада приділяла 1 куратора та 1 писаря, які отримували платню за

свою роботу. Крім цього, серед переселенців обирали одного чи двох, в залежності від кількості емігрантів, керівників, завданням яких було утримання порядку та розгляд спірних питань всередині спільноти. Інвалідів чи хворих осіб в якості переселенців, австрійська влада не приймала, натомість, якщо переселенець захворів під час подорожі, його забезпечували лікарською допомогою.

Для великих протестантських колоній, в яких нараховувалось щонайменше 75 сімей, призначали пастора з відповідною платнею. Там, де німецьких колоністів було менше, міг бути тільки кантор. Натомість німецькі католицькі колонії підпорядковувались місцевим католицьким єпископам. Школи будували так, щоб забезпечити колоністів можливістю навчатися рідною мовою, тому великі поселення мали свої школи⁵.

Колонізація тривала до 1786 р. та була припинена у зв'язку із значним напливом іммігрантів, а після смерті Йосифа II в 1790 р. австрійська влада не приймала нових мігрантів та займалася виключно питаннями переселенцями з попередніх років. До 1786 р. селянам-колоністам безкоштовно роздали: 2985 коней, 2440 волів, 5085 корів та 2546 свиней.

Відповідно до розпоряджень німецькі села на Буковині та Галичині повинні були виглядати наступним чином: „Село повинно було знаходитись посередині поділених ґрунтів, для того, щоб мешканці знаходились недалеко від своїх полів і таким чином менше використовували власний час на добирання та менше використовували тварин для переїзду; але ця умова часто не виконувалась. З огляду на турботу про здоров'я поселенців, намагалися будувати поселення на височині, що давало гарантію сухого ґрунту і кращого збереження будівель, а також чистого повітря. Однак, забороняли надавати під забудову родючі землі, тому що це могло б зашкодити поселенцям, якщо б будинки стояли на родючих ґрунтах, а гірші земельні ділянки були б призначені під посіви. Їм наказали, щоб на скільки це можливо ощадливо ставитись до землі з огляду на її високу вартість і потреби, рекомендуючи, в міру можливостей, групувати будинки на невеликих відстанях від себе, як окремі господарства, так і всі колонії. Між будинками відстань складала 10 віденських сажнів, між будинками і столами відстань збільшували до 15 сажнів. Поселення, яке складалося з більше ніж 50 господарств, не можна було будувати в одному ряду, тому що мешканці, які проживають на краях поселення, надзвичайно далеко мали б до середини села, враховуючи це, на довшу відстань мали б гнати свійську худобу на сільське пасовище, яке завжди було спільним для всіх мешканців. При будівництві великих поселень визначали, відповідно до розмірів, крім головної вулиці, 1 чи 2 поперечні вулиці, для більших місцин – 2 головні вулиці та відповідно кількість поперечних вулиць. Головні вулиці мали 4, найбільше 5 сажнів ширини, поперечні вулиці були дещо вужчі.

З обох сторін вулиць знаходились рови. Будинки від вулиць не відгороджували парканами. Органи влади розпоряджались, щоб вздовж вулиць та між будинками садити фруктові дерева, а також липи. Деревя були ефективним захистом від вогню та своєрідним оздобленням поселення⁶.

Під розподіл для переселенців переважно потрапляли колишні землі польських королів, а також землі ліквідованих католицьких монастирів.

³ Cepil M. Lokalizacja kościołów i cmentarzy we wsiach józefińskich..., op. cit., P. 32

⁴ Lepucki H. Działalność kolonizacyjna Marii Teresy..., op. cit., P. 48.

⁵ Ibidem, P. 70.

⁶ Ibidem, P. 70.

Невпинний ріст населення Буковини та Чернівців, зокрема, спостерігався з самого початку приєднання цього регіону до Австрійської імперії. Згідно з підрахунками, проведеними генералом фон Сплени в 1775 році, в самих Чернівцях проживало тільки 456 сімей, або 2.280 душ⁷. Це були родини турків, євреїв, вірменів-католиків, поляків, німців, українців та румунів. Натомість пізніші австрійські статистичні джерела з 1910 р. наводять дані, що у Чернівцях проживало вже 82.560 мешканців: євреї – 28.427 (34,4%), поляки – 14.737 (17,9%), українці – 14.242 (17,3%), румуни – 12.531 (15,2%), німці – 12.193 (14,8%), інші нації – 430 (0,4%)⁸.

В Йосифінській метриці не було зазначено представники яких національностей можуть брати участь в колонізації, тому з проханнями про переселення зверталися не тільки німці, але представники інших національностей, а саме, чехи, угорці, поляки, євреї та вірмени.

„Тогочасний уряд Австрії вважав євреїв елементом, в усякому разі, некорисним, а навіть, шкідливим. В західній частині Галичини мешкало 3,1% євреїв, натомість у східній частині їх було 8,7% від загальної кількості населення, 30% з яких проживало в сільських місцевостях. Основним заняттям єврейського населення, яке оселилося в селах, було шинкарство та оренда, звідси отримували вони величезні доходи, тому в 1782 році цісар постановив відібрати у євреїв корчми, мита та оренду, і передати їх в руки колоністів”⁹.

В 1782 році 159 єврейських сімей звернулося до регіональних органів влади Галичини про надання їм земельних наділів з ґрунтів розподіленого фільварку Сивка біля м. Калуш. В рамках експерименту, з них обрали тільки 20 сімей і передали їм землю не на власність, а в тимчасове користування.

В 1785 році біля м. Нови Сонч, в с. Домбрувка, 12 єврейським сім'ям, загальною кількістю 92 особи, було передано 432 корці землі найвищого класу якості ґрунту, яку було конфісковано в монастиря Норбертанців. Новоприбулим мешканцям надали будівельні матеріали та звільнили від сплати податків на три роки. Таким чином виникло поселення, яке було названо Новий Єрусалим. Воно проіснувало до 1788 р. та закінчилося повним фіаско для австрійської влади через невміння, чи відсутність бажання, євреїв важко працювати в сільському господарстві. Подібним чином завершилися історії з йосифінськими єврейськими поселеннями Новий Вавилон біля м. Болехів та Арламівська Воля біля м. Мостиська, через неробство відібрано у них всі земельні наділи¹⁰.

Загалом, Йосифінська колонізація в Галичині стосувалася 90 місцевостей, куди було переселено близько 10 тис. осіб, потім, поступово, їх населення зросло в 1812 р. до 11.596 осіб, в 1880 р. – 15.840, в наступних роках зменшилося: 1890 р. – 15.160 осіб, 1900 р. – 13.751 осіб, а в 1921 р. кількість колоністів скоротилася таким чином, що їх залишилося менше, ніж під час самої колонізації – 8.698 осіб.

Натомість колонізація Буковини, в порівнянні з Галичиною, мала менші масштаби та тривала дещо довше, з 1782 по 1787 роки. В цей період загалом було переселено 75 сімей до 9 буковинських місцевостей: найбільше, 16 сімей, до Фратівців (нім. *Fratautz*); 12 сімей – до Ілішешть (нім. *Illishestie*); 8 сімей – до Сату-Маре (нім. *Satulmare*); 8 сімей – до Мілішівців (нім. *Milleschoutz*); 8 сімей – до Бадівців (нім. *Badeutz*); 8 сімей – до Іцканів (нім. *Itzkamy*); 8 сімей – до Св. Онуфрія (нім. *St. Onufry*); 7 сімей – до Тереблеча (нім. *Tereblestie*); 7 сімей – до Арбори (нім. *Arbora*).

Німецькі поселенці часто асимілювалися в локальному середовищі, одружуючись в місцевим румунським, польським чи українським населенням, інколи зберігаючи традиції та релігію своїх предків. Приміром, в Книгах реєстрації актів про смерть за 1915-1933 роки римо-католицької парафії м. Чернівці¹¹, знаходимо такі записи, що стосуються потомків німецьких колоністів з вище зазначених місцевостей: *Unczowska Aurelia de domo Nedelko uxor derel. viri Ladislai in Alt-Fratautz nata (c. 32)*; *Eros Martinus uxoratus in Alt Fratautz natus (c. 44)*; *Harteringer Bertha legit. fil. Francisci et Mariae in Neu Fratautz nata (c. 58)*; *Abadzer Maria legit. fil. Joannes professoris seminarii et Clotildis Kuczyńska in Illiszesztie nata (s. 10)*; *Gaube Franciscus portier viae ferr. maritus derelictae uxoris Marie de domo Jaszek in Illishestie natus (c. 22)*; *Haque Julia vidua p. df. Henricum de domo Galler, nat. Ilisestji jud. Suceava (c. 156)*; *Stadler Joannes fil. Josephi – Schustergehilfe – coelebs, nat. Arbora c. Gurahumora (c. 63)*; *Gerbert Ferdinandus, lucrator, coelebs, nat. Arbora (c. 134)* та інші.

Разом із спробами запровадження інтенсивної індустріалізації Буковини, а саме, відкриттям нових заводів, фабрик та солеварень, сформувалися нові німецькі поселення, інформацію про які знаходимо в наших джерелах¹² – *Karlsberg* (засновано в 1803 р.) німецька колонія з римо-католицькою парафією та землею, що належала релігійному фонду; *Althütte* (засновано в 1787 р.) присілок до *Krasny Putny*, а також пізніші поселення *Alexanderdorf* (засновано в 1863 р.), *Katharinendorf* (засновано в 1869 р.) та інші, інформація про які відсутня в наших джерелах.

В аналізованих нами матеріалах, знаходимо такі буковинські топоніми з етимологічно німецькими назвами: *Franzenthal* присілок до с. Молодія та на наступних сторінках ця сама місцевість з детальнішим описом – *Molodia z Franzenthal i Derelui* село з римо- та греко-католицькою парафією і землею, яка належала релігійному фонду; *Freudenthal* німецька колонія євангельських християн біля містечка *Wama* в Кімполунгському повіті; *Fundul Moldewi z Luisenthalem* село в Кімполунгському повіті; *Fürstenthal* село з римо-католицькою громадою в Радівецькому повіті та землею, що належала уряду; *Jakobeny z Mariensee* село з місцевою православною, римо- та греко-католицькою парафіями і землею, що належала уряду; *Marschina vel Grund* село в Радівецькому повіті та

⁷ Kaindl R.F. Istorii Chernivtsiv [History of Chernivtsi], Chernivtsi, 2003, P. 232 [in Ukrainian].

⁸ Horuk A.I. Natsionalno-kulturnyi rukh poliakiv na Bukovyni (druga polovyna XIX st. – 1914 r.) [National and cultural movement of Poles in Bukovina (second half of the XIX century – 1914)], Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2005, P. 219 [in Ukrainian].

⁹ Lepucki H. Działalność kolonizacyjna Marii Teresy ..., op. cit, P. 132.

¹⁰ Ibidem, P. 134–135.

¹¹ Knyhy aktiv tsyvilnoho stanu (metrychni knyhy) nynishnoi Chernivetskoï oblasti. Knyha reiestratsii aktiv pro smert za 1915-1933 rr. po m. Chernivtsi [Books of acts of civil status (metrical books) of the present Chernivtsi region. Book of registration of death certificates for 1915-1933 in Chernivtsi], F. Nr 1245, Op. Nr 14, Sprava Nr 35, P. 232.

¹² Skorowidz wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicyi i Lodomerji, jakoteż w wielkiem księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowińskiem [Index of all localities situated in the Kingdom of Galicia and Lodomeria, as well as in the Grand Duchy of Krakow and the Duchy of Bukovina], Lwów, 1855, 267 p. [in Polish].

землею, що належала уряду; *Rosch z Manasterystie* (етимологічно нім. *Resch* – хрусткий, гарячий, жвавий, або євр. *Rosch* – вершина, голова) село з православною, греко- та римо-католицькою парафією, які підпорядковувались м. Чернівці, а також землею, що належала м. Чернівці; *Wulle-Putna* (етимологічно нижньонім. *Wulle* – вовна) село з православною парафією, яка підпорядковувалась м. Якобени та землею, що належала релігійному фонду; *Wama z Eisenau* село з православною парафією та землею, що належала релігійному фонду.

Загалом, згідно з першим австрійським переписом населення 1869 року, загальне число мешканців Буковини складало 533 964 чоловік, серед яких налічувалось 10 479 євангельських та 29 502 католицьких німців.

Протягом всього панування Габсбургів, до буковинської столиці, міст та містечок масово переселялися австрійські, германізовані чеські і польські чиновники, вчителі, священники, військові, лікарі, які склали значну частину тогочасної буковинської еліти.

На увагу заслуговує також історичний факт того, що перші німецькі поселення на Буковині з'явилися ще до приходу на ці землі Габсбургів. В першій половині XVIII століття, німець за походженням, підполковник польського королівського війська, Рудольф Еттикер, отримав від свого товариша, поляка графа Станіслава Августа Понятовського в подарунок село Лятч недалеко від Заліщиків. Еттикер мав намір використати молдавський торговий шлях з дешевою сировиною для власного збагачення, тому в 1750 році він збудував в Заліщиках першу фабрику сукна та будинки для робітників біля замку, який пізніше було перебудовано в міську ратушу. Працівників-протестантів він привіз сюди з Саксонії та Пруссії, але виникла проблема з тим, що місцевий католицький єпископ Красінський, рішуче супротивлявся будівництву протестантської церкви в Заліщиках, тому Еттикер звернувся до молдавського господаря Яна Теодора Каллімаха з проханням про заснування на протилежному боці р. Дністер, в селі Філіпче (пол. *Filipcze*, на відміну від досі існуючої місцевості пол. *Filipkowice* – укр. *Пилпиче* Борщівського району Тернопільської області) на Буковині, протестантської колонії з церквою та школою, на що отримав дозвіл. На зібранні серед протестантів Пруссії, Англії, Голландії та колишньої Польщі кошти, швидко збудовано протестантську школу, церкву та будинки, а само село стало заможним містечком. Ця протестантська колонія на території Буковини довго не проіснувала – в 1769 р. її сплюндрували турки, а в 1770 р. це містечко остаточно знищили чума¹³.

Варто також нагадати, що в другій половині XVIII століття, в результаті обмеження прав угорців-секеїв в Трансильванії, відбулось їх масове переселення на Буковину, тому в проаналізованій джерельній базі знаходимо етимологічно угорські назви місцевостей: *Andreas Falva*¹⁴ (*z Mittoką*) село з римо- і греко-католицькою парафією та землею, що належала релігійному фонду; *Hadik Falva* (*z Turnestiem*) село з православною парафією та землею, що належала Ботошанському монастирю і релігійному фонду; *Josef-Falva* (*i Tolowa*) село з православною парафією, яка належала до Драгоештів та землею, що була власністю Слатинського монастиря в Молдавії; *Fogodisten* (*Fogodestie z Jakobestiem*, *Gurą solcze i Slobodzią*) село з православною парафією та землею, що належала Антонові баронові Капрі;

Isten Segits (*albo Czibeny*) село з римо- і греко-католицькою парафією та землею, що належала релігійному фонду; *Laudon-Falva* (*Balkoutz*) село з православною і греко-католицькою парафією та землею, що належала релігійному фонду.

В кінці XVIII – на початку XIX століття, з огляду на ріст густоти населення в околицях словацького міста Чадця, на Буковину почали переселятися чадецькі гуралі, які мали польські коріння та предки яких походили з околиць польського міста Живець. Початково оселилися вони на передмісті Чернівців – Калічанці та с. Стара Гута, потім в інших місцевостях Буковини. Значно більше було етнічних поляків з Галичини, які працювали в державних установах Австрійського цесарства, були власниками крамниць, новозбудованих готелів, нотаріусами, адвокатами, вчителями, лікарями, ремісниками, будівельниками, звичайними робітниками та землевласниками. Як зазначено в австрійських переписах населення, майже в кожному буковинському селі мешкало по декілька, а в деяких і по декілька десятків, польських родин.

В аналізованих нами джерелах знаходимо такі буковинські топоніми з етимологічно польськими назвами: *Babin ze Stefanówką* село з православною парафією та землями, які належали сім'ям Калмуцьких і Зотта; *Barbowce* (*Berbestie*) *z Ostrą* село з православною парафією та землями, які належали сім'ям Смаранда і Калмуцьких; *Biala* село з православною парафією та землями, які належали Богдану Задуровичу; *Bobowce* (*Bobestie*) село з православною парафією та землями, які належали Гжегожу Добровольському; *Bojan z Bojanului, Chlinica, Huków i Lehuczeny* село з місцевою православною, римо- та греко-католицькою парафіями і землями, які належали Стефанові Стефановичу та Домінікові Березницькому; *Bojańczuk* село з православною парафією і землею, яка належала Миколаю та Антонію Лукасевичам; *Borowce* (*Boroutz*) село з місцевою православною парафією і землями, які належали монастирю Формоса в Молдавії; *Boszańce z Lisaura i Nemericanami* село з місцевою православною парафією, римо- та греко-католицькою парафіями, що підпорядковувались Сучаві і землями, які належали графові Михайлові Стурдза; *Broszkowce* (*Broskoutz*) село з греко-католицькою парафією та землею, що належала Янові Дунка; *Buda* село з православною парафією та землею, що належала уряду; *Czynków* (*Czinkeu*) село з православною парафією та землею, що належала Антонієві Аслану та сім'ї Табора; *Cziresch z Bakuną i Opajetz* село з православною парафією та землею, що належала Катажині Черневській та братам Чернявським; *Czudin* (*Czudiul*) *z Nową Hutą* село з православною парафією та землею, що належала релігійному фонду; *Draczyńce* (*Draczinetz*) село з греко-католицькою парафією та землею, що належала Єрусалимському патріархату; *Honoratówka* присілок до с. Лопушна; *Kadlubiska* село з місцевою православною парафією та землею, що належала Лукашу та Ігнацію Лукасевичам; *Kaliczanka przedmieście Czerniowiec* з греко- і римо-католицькою парафіями, які належали до Чернівців та землею, власником якої був Фелікс Червінський; *Kisielów* (*Kisseleu*) село з православною парафією та землею, що належала Янові Зотта; *Krasna Ilski z Starą Hutą* село з місцевою римо-католицькою і православною парафією, греко-католицькою парафією, яка належала до м. Глибока, та землею, власниками якої були сім'ї Стирче та Шербан; *Lęków* (*Lenczestie*) *niżny i wyżny* село

¹³ Lepucki H. Działalność kolonizacyjna Marii Teresy..., op. cit, P. 27–28.

¹⁴ Skorowidz wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicyi i Lodomerji, jakoteż w wielkiem księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowińskiem [Index of all localities situated in the Kingdom of Galicia and Lodomeria, as well as in the Grand Duchy of Krakow and the Duchy of Bukovina], Lwów, 1855, P. 5 [in Polish].

з місцевою православною парафією та землею, що належала уряду та Богдану Задуровичу; *Luka* село з православною парафією та землею, що належала Лукасевичам; *Mamejstie nowe ze Strilczem, Kluczem albo Starym Kontem* село з греко-католицькою і православною парафією та землею, що належала релігійному фонду; *Mosorówka* село з місцевою православною парафією та землею, що належала сім'ям Табора і Міколаевич; *Pertestie dolne z Kaczyką i Solonetz* село з православною, греко- та римо-католицькою парафією і землею, що належала релігійному фонду; *Sadagóra* містечко з місцевою греко- і римо-католицькою, православною парафією та землею, що належала баронові Яну Мустьяца; *Scheroutz niżny albo Slobudka* село з місцевою православною парафією та землею, що належала графові Людвіку Логотеті; *Schipenitz z Luhem i Rudkami* село з місцевою православною парафією та землею, що належала братам Костін; *Sereth z Perzylówką (Perzylówka)* знаходиться біля гори Руїна, на якій стояла одна з трьох фортець німецьких лицарів Тевтонського ордену, такі ж стояли на горі Цецино біля м. Чернівці та в м. Сучава)¹⁵ місто з місцевою православною, греко- та римо-католицькими парафіями і землею, що належала Серетському повіту; *Sygnowce (Sinoutz) wyżny i niżny* село з місцевою православною парафією та землею, що належала Базилію Григорчі, Єнджею Айвасу; *Stawczany (Stauczan)* село з місцевою православною парафією та землею, що належала Антоніні Кохановській, Миколаю Торосевичу та Міхалу Фолноковському; *Stawczańska wola* присілок до *Stawczan*; *Strojestie niżne albo Gogolina* село з місцевою православною парафією та землею, що належала Яну Черкавському; *Styrce z Bojenem, Berlińcami, Oportzem, Portynią i Slobodzią* село з православною парафією та землею, що належала Яну Стрича; *Toporowce* село з православною парафією та землею, що належала Яну Мустьяца; *Waszkowce (Waszkoutz) nad Czeremoszem* село з місцевою православною і греко-католицькою парафією та землею, що належала баронові Миколаю Петріно; *Waslowce (Wasloutz)* село з місцевою православною парафією та землею, що належала Кішиштофу та Миколаю Мікулі; *Wiżnica (Wischnitza) z Wiszanką, Rewną, Bagna i Czernohus* містечко з місцевою православною, греко- і римо-католицькою парафією та землею, що належала Єжи Джурджовану та Гжегожу Айвасу; *Witaliówka* село з місцевою православною парафією та землею, що належала сім'ї Пассакас; *Zastawna* село з місцевою православною, греко- і римо-католицькою парафією та землею, що належала Міхалу Варторосевичу; *Zieleniów (Zelenu) z Pleśnicą i Samsonem* село з місцевою православною парафією та землею, що належала сім'ї Самсон, Барбір та Йордакію Фльондор; *Zuczka (Zuczka) stara i nowa* село з місцевою православною парафією та землею, що належала уряду; *Żureń (Curyń)* село з місцевою православною парафією і землею, що належала Генрику Мікулі та трьом іншим співвласникам.

Після невдалої спроби Гжегожа Нікоровича, в 1775 р., заснування в м. Снятин поселення для своїх етнічних земляків – вірменських купців, які походили в Константинополі, в 1779 р. він продовжив свої старання на Буковині¹⁶.

В аналізованих нами джерелах не знаходимо етимологічно вірменські назви місцевостей на Буковині, натомість власниками багатьох місцевостей та земельних наділів є етнічні, часто полонізовані, вірменські родини, такі

як: *Aywas, Bogdanowicz, Bohusiewicz, Jakubowicz, Krzysztofowicz, Łukasiewicz, Petrowicz, Romaszkan, Simonowicz, Stefanowicz, Szymonowicz, Zadurowicz* та інші.

Підсумовуючи, можна сказати, що початком Йосифинської колонізації Буковини був 1781 р., коли було видано юридичні вказівки та накази щодо прийому поселенців. Натомість значний ріст напливу колонізаторів відбувся в 1782-1795 роках. Основною метою процесу колонізації Буковини було збільшення населення та модернізація сільського господарства цього князівства, що належало до Австрії.

Таким чином, Йосифинська метрика та колонізація Буковини, загалом, в перші роки панування династії Габсбургів на Буковині мала на меті збільшення популяції населення Буковини за рахунок іммігрантів з інших земель Австрійської імперії та сусідніх держав, а також стала поштовхом для бурхливого промислового і культурного розвитку згаданих земель.

Sliusar O. Influence of Josephian metric on the situation in the Duchy of Bukovina (on the base of „Index of all areas in the Kingdom of Galicia and Lodomeria, as well as the Grand Duchy of Krakow and the Duchy of Bukovina”). The aim of the study. The article analyzes the historical background, the process of introduction and consequences of the adoption of the Josephine Metrics, the successor of Maria Theresa, Emperor Joseph II, and its impact on settlement of different ethnic groups, industrial development and economic prospects of the new lands of the Austrian Empire and Bukovina in particular in first half of the XIX century. The analysis of this issue led to the use of the following research methods, among which the etymological analysis made it possible to study the names of toponyms in Bukovina; The method of theoretical analysis in combination with practical calculations made it possible to establish the number of new settlements of ethnic groups living in Bukovina at that time, as well as a comparative analysis of Theresian and Josephine metrics and their individual components.

Scientific novelty. The influence of the Josephine metric on the lands of Galicia and Bukovina, in particular, was analyzed for the first time.

Conclusions. The analysis clearly shows the positive impact of the Josephine metric on the development of the newly annexed lands of the Austrian Empire in the late XVIII - first half of the XIX century.

Key words: Bukovina, toponyms, Josephine metric, Austrian Empire.

Олег Слюсар – доцент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. В науковому доробку автора – понад 60 надрукованих праць, 2 словники (1 – у співавторстві). Коло наукових інтересів: ономастика, методика викладання іноземних мов, енергетична безпека.

Oleg Sliusar – Associate Professor of the Department of Modern Foreign Languages and Translation Studies of the Faculty of History, Political Science and International Studies of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. In the scientific heritage of the author – more than 60 published works, 2 dictionary (1 co-authored dictionary). Research interests: Onomastics, Teaching Methods of Foreign Languages, Energy Security.

Received: 13.10.2021

Advance Access Published: December, 2021

© O. Sliusar, 2021

¹⁵ Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich [Geographical Dictionary of the Kingdom of Poland and other Slavic Lands], T. 10, Warszawa, 1880-1914, P. 446 [in Polish].

¹⁶ Lepucki H. Działalność kolonizacyjna Marii Teresy... .., op. cit., P. 36.